

Il·luminar tot el que es toca

En Paley el paisatge humà i les situacions són ‘normals’, però dins dissenys i estructures narratives imprevisibles

ANTONI LOZANO

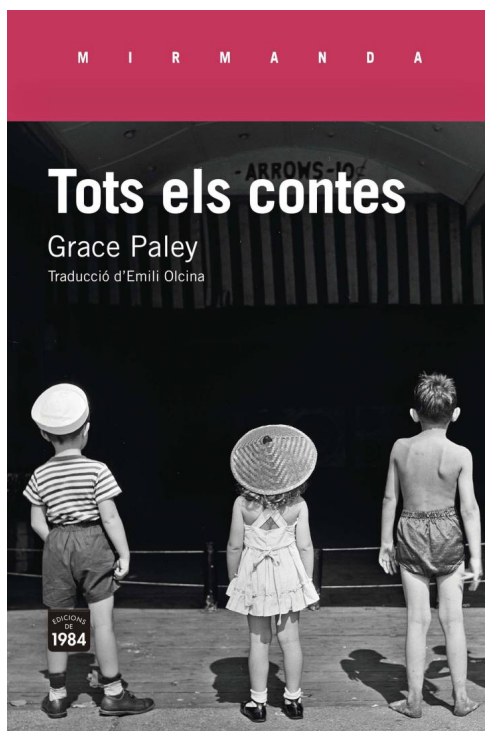
8 JUL 2017 - 12:42 CEST

Grace Paley posa els seus personatges a les voreres de Coney Island.

Primer pot presentar-s'hi el desconcert i l'estranyesa, després donar pas a la sorpresa i a la curiositat, això mutar en joia i reconeixement del geni, d'aquí començar a interrogar-se sobre com s'ho fa i, incapaç d'arribar a respostes clares, trobar-se de nou amb el desconcert i l'estranyesa. Aquesta pot ser la seqüència d'una trobada inaugural amb els contes de Grace Paley (Nova York, 1922-Vermont, 2007), la recopilació dels quals —per primera vegada en català— és com fer tres salts evolutius de cop. Si el seu nom no és tan conegut com el d'altres mestres del relat —posem coetanis com Carver, Updike o Bellow—, en part es deu a la mena d'injustícies de gènere que ella mateixa va combatre tota la vida com a feminista d'acció, i en part també que va defugir del realisme acadèmic, preferint mirar el món darrere unes ulleres autograduades, a la manera de compatriotes i col·legues com Lydia Davis, Amy Hempel o Joy Williams. Tanmateix, tal com fa Lucia Berlin, va retratar l'univers femení al seu voltant, i va capbussar-se en la pròpia biografia, en un intent gens comú per fer sociologia crítica a partir de qüestions íntimes. Paley, filla de jueus russos que van emigrar als Estats Units, va seguir en part el guió de l'època —prioritzar els interessos professionals del primer marit, treballar de secretària, exercir després de mestressa de casa...—, però també va ser una activista política tenaç —presó per interrompre una desfilada militar— que va acabar desafiant les convencions i entenenent que els seus contes suposaven també una eina subtil de denúncia. “Quan un escriu, il·lumina el que es troba amagat, i això és un acte polític”, va declarar.

La distància entre fons i forma, sideral en ella, és l'element clau a l'hora de portar-nos de la sorpresa inicial a la rendició. El paisatge humà i les situacions són ben normals. Germanes, parelles, amants, pares i fills, veïns, nens, immigrants —jueus, italians, polonesos...— parlen (molt), es barallen, pateixen, gaudeixen, parlen una mica més... Som a les voreres del Bronx o de Coney Island o dins de pisos de classe mitjana-baixa. La ciutat bull, murmuris i crits, monòlegs interiors, somnis i frustracions expressats en veu alta o rodolant dins del cap. Hi ha una vivacitat i una alegria escampant-se arreu (fins i tot en la tragèdia). I això com ens ho empassem?, es diran. Bé, benvinguts al món de Paley.

TOTS ELS CONTES

Grace Paley Traducció

d'Emili Olcina

Edicions de 1984

512 pàgines

21,90 euros

Parlem d'una dona que acostumava a escriure a la cuina de casa seva, envoltada de criatures i soroll, i ens dona la impressió que tenia les antenes interiors sintonitzades al màxim per tal de transformar aquell caos de senyals exteriors en material literari de primera categoria. Això fa pensar que, quan el governador Mario Cuomo li va atorgar el 1989 la distinció de "Primera Escriptora Oficial de l'Estat de Nova York", estava reconeixent que li bastava amb treure el cap per la finestra mentre preparava el berenar als fills per sentir el veritable batec de Nova York.

Aquest territori quotidià és el que va portar l'escriptora a sospitar, al principi de la seva carrera, que el seu treball seria considerat "trivial, estúpid, avorrit, domèstic i mancat d'interès". Però faltava el com. I el com és una barreja d'invenció del seu propi llenguatge (rus, jiddisch, anglès) i d'estructures i dissenys narratius imprevisibles. Als contes de Paley s'hi troben canvis radicals en el punt de vista en el pla temporal, sintetització del destí d'un personatge en unes poques frases, moments que es tornen sobtadament surrealistes, digressions plenament lliures, foteses que cobren rellevància, finals filosòficament enigmàtics... entravessat tot d'enginy i sentit de l'humor. Si s'arrenca amb *Conversa amb el meu pare* es troba una declaració d'intencions sobre les infinites maneres d'apropar-se a la creació literària. I les de Paley eren a la vegada úniques. Així ho va entendre perfectament George Saunders en dir: "Qualsevol objecte, qualsevol gest humà, conté una infinitat de paraules amb les quals es podria descriure. Però per costum, o per la manca de talent, o per la poca originalitat, la majoria de nosaltres, quan escrivim, fem servir les eines discursives més quotidianes, i d'aquesta manera el món es fa avorrit. I aquí arriba Paley: aparentment incapaç de construir una frase banal, una observació imprecisa o un instant de ficció desenfocat".